

BRÄNNBERG ett samhälle i vardande

Johannisfors och Johannisberg, som de ursprungliga ortsnamnen lydde, antas komma från någon jägare eller fiskare som vistats där tillfälligtvis.

Då järnvägen anlade stationen i Johannisberg fick den namnet Brännberg efter intilliggande berget Brännberget, kommet av "brent berg" enligt boken "Ortsnamn i Norrbotten".

NYBYGGARNA

Kustlandet blev helt enkelt överbefolkat, det fordrades större ytor för den växande befolkningen, som enbart hade sin utkomst av jordbruket. Man måste söka sig nya marker, och då blev de bördiga älvdalarna attraktiva. De mellanliggande markerna och skogarna blev senare bebyggda

Omkring 1849-50 kom den förste nybyggaren vandrande med sin familj till Johannisfors. De kom ursprungligen från Halland. Familjen bestod av:

Petter Andersson	född 1813	24/8
Maja Brita Engström	1816	1/1
Anna Maja	1844	21/3
Johan Kristian	1847	13/8
Karl August	1850	6/2

En man, Johan Persson kom senare och städslades liksom pigan Anna Louise Rutqvist från Alträsk.

1855 kom den andra familjen till Johannisfors. De bosatte sig uppströms vid Aleån som de första i Johannisberg, den familjen bestod av:

Johannes Larsson	född 1821	15/1
Anna Greta Henriksdotter	1819	8/1
Johan Erik	1843	
Lars Henrik	1848	
Nils Petter	1857	1/2
Carl	1860	11/1
Albertina	1863	28/8

Den tredje familjen som kom till Johannisfors bestod av:

Nils Åström	född 1805	12/1
Maja Andersdotter	1808	23/12
Johan Nils	1840	15/10
Petter	1844	7/1
Gustaf	1847	

SÅGVERKET

Aleån, som mynnar ut från Slyträsket, rinner genom Alträsket förbi Selet och ut i havet vid Ersnäs. Johannisforsen ansågs vara mest lämplig att investera i.

Stadsfiskalen Lagervall i Luleå lät här anlägga ett sågverk. Nils Åström som var erfaren, anställdes som sågställare och förman. Johan Larsson anställdes även. Antalet invånare hade vid slutet av 1850-talet 18 personer. Arbetstillfällena vid sågen och därtill hörande skogsavverkning, gjorde att fler människor sökte sig till byn, som vid slutet av 1850-talet uppgick till 40 invånare fördelade på några hushåll.

JORDBRUKET

Uppodlingen började, dels på fastmarker dels utdikning av de vidsträckt myrarna. Omkring 1500 hektar uppdelades på fyra skattehemman och omkring samma areal som allmänning.

De första med namnet Wahlberg kom till byn. Änkan efter soldaten Nils Petter Wahlberg, född Hindriksson 1822 2/3 i Sunderbyn N:o 15. Han blev år 1841 antagen som soldat N:o 37 Wahlberg, fältjägare vid Livkompaniet Norrbottens regemente. Det var således av torpet man fick sitt namn. Före Nils Petter var Nils Wahlberg, sedan bosatt i Harads, soldat där och efter Nils Petter, Isak Wahlberg, som blev bonde i Hundsjö.

Nils Petter dog 1881 5/1 och efterlämnade änkan med åtta barn. Familjen bestod av:

Brita Lisa Andersdotter	f 1825	6/6
Anna Elisabet	1847	26/12
Maria Christina	1850	8/3
Nils Johan	1851	28/11
Erika Johanna	1854	12/5
Petter	1856	5/11
Herman	1860	12/7
Erik August	1863	19/4
Hilda	1868	21/1

Dottern Anna Elisabet gifte sig 1869 3/10 med Johan Kristian Pettersson. De innehade ett av fyra hemman. Sonen Petter bosatte sig i Bredåker på torpen 34 och 35. Nils Johan gifte sig med Maja Caisa, dotter till Daniel Öhrvall i Långsjön, och de bosatte sig i Svartbäcken. Dottern Maria Kristina gifte sig med brodern till Kristian, Carl August Pettersson och flyttade till Nederluleå. Herman gifte sig 1884 29/11 med Kristina Fredrika Strand född 1861 21/12 i Lassbyn Råneå, Erik August gifte sig med Greta Johanna Norberg född 1867 21/12 i Bredåker. De båda bröderna förvärvade varsitt hemman och bildade familj, Erika Johanna flyttade

hemifrån liksom Hilda, som gifte sig med Johan Gustaf Berg i Alträsk och fick med honom tre söner. Lennart, Hilding och Alvar.

Småningom anlände fler familjer till bygden. Johan Albert Granqvist född 1863 19/12 i Öjebyn kom till byn 1888 4/4. Han var också skomakare. Johan Albert gifte sig med Lisa Johanna Nilsson född 1864 9/3 i Bredåker och köpte ett av hemmanen. Deras familj bestod av:

Johan Hjalmar	hennes fä. f	1885	12/8
Anna Johanna		1886	10/6
Elin Maria		1890	7/7
Augusta Elida		1892	18/2
Karl Johan		1893	9/8
Frida Karolina		1894	14/9
Erik Anton		1896	6/3
Albert Alexander		1897	20/3
Leo Alexander		1898	3/5
August William		1899	5/7

tre av barnen, Frida, Erik och Albert dog i späda ålder. Döttrarna Elin och Augusta drunknade i Aleån den 19/7 1899, en tragisk olycka, som skapade djup förstämning i bygden.

Det inrättades ett parkhemman i Johannisfors där Johan Rutqvist bosatte sig. Familjen bestod av:

Johan Rutqvist	född	1863	5/8
Helena Katarina Åström		1858	6/12
Bror Linus		1887	11/11
Sven Konrad		1889	20/9
Karl Alfred		1894	10/12
Johan Fritiof		1896	24/8

Efter hustruns död 1899 8/4, gifte Johan om sig med Katarina Sofia Lundberg född 1878 i Burträsk och fick med henne barnen:

Elsa Linnea Valborg	född	1905
Knut Filip Konrad		1908

I början av nittiotalet hade byn c:a 40 invånare, jordbruket började alltmer utöka

JÄRNVÄGEN

År 1894 sammanfogades stambanan med Boden, vilket betydde en ny era för bygden. Med järnvägen följde personal från övriga landsdelar, de medförde sina familjer och bosatte sig i banvaktsstugor och andra tjänstebostäder. Många var ungar, en del gifte sig med någon av byns flickor, ty romantiken har alltid funnits. Befolkningen utökades, en form av samhällsservice, skola, affär, vägar etc erfordrades.

AFFÄR TILL BYN

Runt sekelskiftet kom en man från Byske till byn, han kallades allmänt "handlar

Karlsson". Han gjorde affärer i allt som gick att försörja sig på, mest skogsaffärer, förvisso kanske inte alltid så rena. "Baggbölare" dök upp även i denna by man köpte upp skog "på rot" och betalade ex. en krona per träd. Kalhyggen blev följden, än i dag syns spåren av detta rofferi.

Kommanditbolaget Löfgrens i Älvsbyn, som hade filialer i de flesta byar runt huvudorten, öppnade filial i Brännberg, med en man, Sundström, som föreståndare. Karl Lindgren, född 1889 i Byske, kom med sin familj och bosatte sig i den nya affärsfastigheten. Hans hustru Alma Vilhelmina Hedlund var född 1887 i Tornio i Finland, de hade barnen Rune Johannes född 1917 i Skellefteå och Mary Vilhelmina född 1918 i Älvsbyn, förutom familjen fanns där pigan Beda Ulrika Eriksson född 1888 i Råneå.

SKOLAN STARTAR

Den kanske viktigaste institutionen för barnens framtid, skolan, började ta form. Den första skolan inrymdes i Granqvist bagarstuga. Den första utexaminerade läraren var Tekla Nilsson född 1887 i Unbyn, hon ambulerade mellan Brännberg och Åkerholmen. Eleverna samsades i samma rum, olika åldrar, inte lätt för en ung småskollärarinna. Tekla, som verkade i byn mellan 1906-1911, flyttade till Vändträsk, hon gifte sig senare med hemmansägaren Hjalmar Pettersson i Vändträsk. Bönderna i Brännberg avverkade och skänkte virke till en byalokal, som senare blev missionshus. Där fortsatte nu skolan till det nya skolbygget var klart. En blick i kommunens skolarkiv, visar att skolåret varade från mitten av november till mitten av februari.

Efter Tekla Nilsson kom Johan Olof Aldén född 1859 i Heden. Han var också utbildad småskollärare. Skolhuset var nu uppbyggt med en skolsal i bottenplan samt en tjänstebostad där Aldén flyttade in. Han utbildade alla barnen i samma sal till den förste folkskolläraren, William Rånlund född 1892 i Råneå, insallerades. Han blev således folkskollärare och Aldén hade småskolan en trappa upp, där den lokalen färdigställdes. 1923, efter Rånlund som tillträtt en överlärtjänst i Råneå, började Erik Verner Hedberg sin långa gärning som folkskollärare i Brännberg. Han gifte sig med Helga Wahlberg, dotter till Erik August och Greta Wahlberg. Han blev kvar till sin pensionering, med undantag för två sista åren då han var rektor för Överluleå skolor.

1924, efter Aldén, som gått i pension,

tillträdde Ellen Olsson från Luleå som småskollärare, även hon stannade i byn till sin pension. Man kan utan att överdriva att hon förde en hård disciplin, många gånger måste Hedberg ingripa.

De lärare som vikarierat för Hedberg skall inte förglömmas här, 1924-25 var här en Sixten Lundmark från Piteå vikarie, och i mitten av trettio-talet tjänstgjorde Zakarias Lindmark från Heden, han gynnade flickorna tyckte nog eleverna på svärdsidan.

Under krigsåren kallades även lärarna in under fanorna, man fick till och med anlita pensionerade lärare. En sådan var en äldre gentleman vid namn Allén från Boden. En annan omtyckt vikarie var Karin Johansson från Luleå.

I missionshuset startade på fyrtio-talet den första mellanskolan (klasserna tre och fyra) där bland andra Rut Wallmark undervisade. Där startade man den första barn-ebespisningen, en angelägen åtgärd.

Man minns den tiden då barnen, som hade längre skolväg, fick sitta i skolkorridoren och äta sina medhavda smörgåsar samt den sedvanliga vichyvattenflaskan med patentkork och mjölk i. Alla hade inte så fina smörgåsar, vilka ofta jämfördes, det kändes nog inte så roligt i ett barnhjärta. Det hände till och med att barn fick stanna hemma då man inte hade lämpliga kläder. Det var svårt för många under depre-tionstiden på trettio-talet.

En skola kan inte fungera tillfredställande om den inte underhålles. Eugenia Bergdahl skötte den sysslan med den äran. Hon höll rent, eldade upp om morgnarna, allt noggrant utfört. Hon skulle också sköta hemmet och lagårn, samt många barn. Jena som hon kallades, hade därtill en prunkande trädgård som inte hade sin like i trakten. Hon var gift med Lars Manfred Bergdahl och var född 1890 i Sorsele och hette Jonsson som flicka. Hon var i sanning en idog och aktad kvinna.

1945 stod lärarbostaden färdig, man strävade efter fast personal, och då behövdes bostäder. I mitten av femtio-talet stod den nuvarande skolan klar. Den blev centralskola även för byarna omkring.

Bland de fasta lärare som verkade i byn kan nämnas, Birger Alm, Nora Ahnkvist och Karl Johan Pettersson. Den gamla skolan blev byalokal till den revs på åttiotalet.

UPPSVING PÅ SJU-TIOTALET

En intresseförening bildades, man ville hålla byn vid liv, markägare skänkte tomter. Folk, framförallt unga, byggde

hus, barnaskaran växte, skolan kunde bevaras, affären kunde existera. Fortsättningsvis skall jag beröra sågverkets betydelse, järnvägens historia, kollonaten försöksgården och inte minst skogsbruket.

Herman Wahlberg

EFTERLYSNINGAR

Finns det någon som känner till Sofia Magdalena Rosendahl f 4/5 1801 gift med Anders Björn (Spik) Norman från Jämtön Råneå den 26/3 1824 och bosatta i Orrbyn.

Var kommer hon ifrån, var är hon född? Hennes mor hette Anna Rosendahl f 1770 kom till Råneå från Övertorneå enligt husförhörslängderna.

Jag har även träffat på en Carin (Caisa) Jönsdotter f 1797 och gift med Nils Eriksson f 1790 från Svartbjörnsbyn N:o 10. Var är hon född, var kommer hon ifrån? Tacksam för svar.

Jeanett Svanberg
Agatvägen 11
96146 Boden

Släktingar finns dom

Kan någon ge mig upplysningar om föräldrar och släktingar on följande personer

A om, Anna Lotta Sikström f 1818 d 1867 10 april gift 1842 9/7 med bonden Johan Sund f 17/7 1818 från Rutvik N:o 5.

Barn: Johan	1843 23/2
Isak	1845 10/6
August	1849 2/10
Anna	1852 24/9

B om, Anna Stina Olofsdotter Hedström f 1806 2/5 Gäddvik d 1885 21/2 i Rutvik gift 1835 6/12 med Johan Henrik Wikström död 1880 14/7 i Rutvik.

Barn: Christina Maria	1839 9/4
Carl Johan	1842 12/4
Brita	1844 24/2
Erika	1846 25/2

C om, Jakob Norström gift med Brita Pålsson dotter f 1754 7/11 i Brobyn d 1795 28/6.

Barn: Greta Jakobsdotter Norström f 1795 12/6 d 1840 23/3 gift med Jöns Persson Hök f 1788 30/11 Svartbjörnsbyn.

Benny Söderström
Ögården 10
45644 Kungshamn